

ANNETTE KJÆR

En mageløs historie

Ole Jensen: Historien om K.E. Løgstrup, Anis, 2007. 286 sider. 248,- kr.

I slutningen af 2007 udkom en bog af et sjældent format. Bogen er dr. theol. Ole Jensens personlige fortælling om filosofien, teologen, debattoren, læreren, kollegaen, vennen og mennesket K.E. Løgstrup, og er samtidig Ole Jensens forsøg på at "aflægge regnskab for et halvt århundredes beskæftigelse med Løgstrups tænkning".

Med varme og venlighed og intenst vedholdende tager Ole Jensen læseren med på en guidet tur i Løgstrups tænkning. Fortroligt og med et blændende overskud viser han rundt i et mægløst univers. Ruten er nøje planlagt, og bogen er som et landkort over de mange tankespor i Løgstrups tænkning. Stilfærdigt, men sikkert tegnes billedet af en af århundredes allerstørste tænkere, et helhedsbillede hvor teologi, filosofi, etik og hverdagsglimt væves ind i hinanden.

Bogen giver med sin klare og udførlige indholdsfortegnelse mulighed for at vælge ud og vælge fra efter præferencer og niveau. Interesserer man sig udelukkende for Løgstrups filosofi, hans teologi eller hans etik, kan afsnittene læses løserevet fra sammenhængen. Men Ole Jensen selv tager det hele med

og "går planken ud med Løgstrup". Dette synes at være bogens store styrke, for Løgstrup var såvel teolog som filosof, og netop i spændingsfeltet og i skæringspunktet mellem teologien og filosofien udspandt hans banebrydende tænkning sig. Hans programmerklæring og livsærinde i den filosofiske sammenhæng var ifølge Ole Jensen "at pege på alt det i menneskelivet og universet, der tyder på, at *"verden er Guds"*". Løgstrup ville vise, at det er muligt ikke kun at tro, at verden er Guds, men også "at kende" i betydningen "erkende" det. Ikke nogen let opgave, men i det punkt og med det mål for øje begyndte Løgstrup sin lange vandring for ad tænkningens vej at gøre det "plausibelt at vor og altings væren og de livgivende måder, vi og alting holdes oppe på, er Guds værk", som Ole Jensen sammenfatter det.

Løgstrups livsværk lykkedes. Og Ole Jensen lykkes med sit forehavende; "at følge den vej, ad hvilken Løgstrup førte sit arbejdslivs hovedærinde ud i livet og til ende". Og ikke nok med det, Ole Jensen formår også på forunderligste vis og med fortælleformen som vigtigste redskab at løfte den forudsætningsløse læser gennem de mere komplicerede dele af Løgstrups tænkning. Fremmedord og fagtermer undgås ikke, men medtages og forklares undervejs. I den relevante sammenhæng

klædes læseren på til at forstå Løgstrups tænkning i en idéhistorisk og teologisk kontekst, når Ole Jensen med sans for det væsentlige kort gennemgår idéhistoriske forløb og giver ”et lynkursus i kristendom”. Personlige beretninger og eksempler fra litteraturen og den virkelige verden åbner for forståelsen og gør det undertiden svært tilgængelige stof levende, vedkommende og poetisk. Betagende godt er det lille uddrag fra Martin A. Hansens *Løgneren*, som Ole Jensen bruger til at forklare forskellen mellem den kausale forståelse, der nås gennem den videnskabelige undersøgelse og dissekering og den analoge forståelse, som poesien kan opfange.

Med stor omhu indvier Ole Jensen læseren i selv de vanskeligste områder af Løgstrups tænkning. Man fornemmer, at der står noget vigtigt på spil. At der her udfoldes noget væsentligt om menneskelivet, dets omgivelse og ophav, som man ville gå fattigere gennem verden uden kendskab til. Derfor læser man uvilkårligt videre igennem alle bogens tre dele, der progressivt redegør for udviklingen i Løgstrups livslange ærinde.

Første del er en beskrivelse af Løgstrups afsæt; hans baggrund, opvækst og udvikling, den personlige såvel som den faglige. Sideløbende hermed tegner Ole Jensen et knivskarpt billede af de opgør med ”epokens irreligiøse filosofi” og ”epokens irreligiøse religion”, som Løgstrup nødvendigvis måtte tage for at rydde plads for sit egentlige foreha-

vende; ”at kende at verden er Guds”. Ole Jensen fremhæver to store opgør; et filosofisk opgør med Kant og den kantianske tænkning, der har opgivet at finde Gud i den ydre, sansbare verden, og et teologisk opgør med Kierkegaard og den kierkegaardske tænkning, hvor Gud bliver til i troens ”øjeblik”. Tro er på trods af fornuften. Videnskaben og teologien deler virkeligheden mellem sig i den kierkegaardske tænkning, forklarer Ole Jensen. Løgstrup derimod aner, at ”der må være en erkendemåde ved siden af den videnskabelige, og den må være oprindeligere end den videnskabelige”. Derfor må der et opgør til, et opgør, der ifølge Ole Jensen forløber over næsten 35 år.

Anden del bærer overskriften ”Udførelse – Filosofi” og her følger Ole Jensen Løgstrups vandring frem mod målet. Den etiske fordring og de suveræne livsytringer er stadier og vigtige støttepunkter på vejen. Begreberne og deres rækkevidde forklares undervejs, på samme måde som Ole Jensen udreder endnu et løgstrupsk opgør med datidens toneangivende tænkere. Kants opfattelse, at ”sansning og forståelsen er så spundet sammen, at de ikke kan skilles ad” rejser Løgstrups modtelse: at ”forståelse og sansning spiller sammen uden at lave om på hinanden”. Og Løgstrup går endnu længere, idet han om sansningen hævder, at den er en betingelse for forståelsen og går forud for denne. Som ved et metafysisk kvantespring bevæger Løgstrup sig hermed ud over tidens be-

tydning for den menneskelige tilværelse og rangordner ontologisk eksistensens tidslighed under rummet, som sansningen er knyttet til. ”Tiden er truende”, men i rumlige, ydre forekomster forundes det os undertiden ”at glemme tiden”. ”Det er rummelighedens nåde”, siger Ole Jensen. Således sprænger Løgstrup sig vej ud i universet og efterlader ikke kun Kant og Kierkegaard tilbage på jorden, men nu også Heidegger, for hvem det ifølge Ole Jensen aldrig lykkedes at nå ud over det antropo-fænomenologiske, hvor historiciteten og det tidslige er det bærende. Løgstrup har nu bevæget sig ud i det kosmo-fænomenologiske, hvilket får Ole Jensen til at fastslå at: ”Løgstrups sansefilosofi er suveræn nytænkning, forbløffende og mærkelig – inde på dybder, hvor knap nogen tænker har bevæget sig”.

Ole Jensen fortsætter anden del med en fornem indføring i andre Løgstrup-begreber såsom ”stemtheden” og ”det singulære universale” og slutter afsnittet der, hvor den metafysiske undren og spørgen afløses af religionsfilosofiske ”svar”. ”Det lægger en religiøs tydning nær” er Løgstrups ”svar” på de metafysiske gåder. Ole Jensen runder af med at konstatere, at der nu blot står tilbage ”at skildre Løgstrups teologi i lyset af hans filosofi”. Således gives bolden op til den tredje og sidste del af bogen.

Tredje del udfolder som lovet konsekvenserne af Løgstrups tænkning, som disse kommer til udtryk i teologi og etik. Ole Jensens redegørelse for

teodicéproblemet i almindelighed og hos Løgstrup i særdeleshed må særligt fremhæves. Ole Jensen formår endnu en gang at gøre det fagspecifikke ikke blot alment forståeligt, men også alment vedkommende. Igen åbenbares det, at Løgstrup, selv i de filosofiske hovedværker, dybest set er en ”folkelig” tænker, fordi hans emner angår forhold af ”den dybeste eksistentielle betydning for ethvert menneske. Men ofte kræver det faglige forudsætninger at læse dem” som Ole Jensen udtrykker det og henviser til læselisten bagerst i bogen, hvor Løgstrups værker og øvrige skrifter er opstillet efter sværhedsgrad.

I afsnittet om Løgstrups etiske forfatterskab redegør Ole Jensen for, hvorledes Løgstrups etiske synspunkter for en stor dels vedkommende udvikledes via hans samfundsenngagement, hvor han ivrigt debatterede alt fra nazisme og atomkrig til seksualmoral og miljø. Men Ole Jensen udfolder også Løgstrups særegne etik og viser, hvorledes etikens grundfænomen for Løgstrup er ”føretisk”. Det etiske grundfænomen er ikke ”pligten” som hos Kant og Kierkegaard, eller ”dyden” som hos Aristoteles, men findes i den givne tilværelse, som den nu engang foreligger på forhånd, hævder Løgstrup. Ole Jensens gennemgang af Løgstrups etik viser, hvor aktuel Løgstrups tænkning er også i dag, hvor de etiske dilemmaer står i kø.

Historien om K.E. Løgstrup er en mageløs historie om en usædvanlig og forbløffende tænker, der sprængte tænk-

ningens rammer og viede sit liv til at vise menneskene, at ”en almægtig Række af haandgribelige Mirakler er Verden, en Fontæne af Glæde, Ophav til din Tanke.” – Her sagt med et lån fra Johs. V. Jensen.

Bogen er også en mageløst fortalt historie. Det er meget vanskeligt at finde mangler eller overflødige afsnit. Skulle der indvendes noget, må det blive et lille hjertesuk over, at Ole Jensen af hensyn til bogens omfang og form har valgt kun sporadisk at strejfe Løgstrups kunst- og sprogfilosofi. To områder, der kunne have været umådeligt spændende at få belyst af netop Ole Jensen, der i bogen demonstrerer sans for såvel kunst som sprog.

Historien om K. E. Løgstrup kan med fordel og stort udbytte bruges som introduktion til Løgstrups forfatterskab, som grundbog i studiekredse eller til almindelig lystlæsning. Men selvom bogen er tænkt og skrevet med også ”den nye læser” i tankerne, er den på ingen måde en light-udgave af Løgstrups tænkning. Tværtimod. Den er et destilleret udtræk af det væsentligste i Løgstrups tænkning, fortalt og formidlet som en mageløs historie.

PAW HEDEGAARD AMDISEN

Their way?

Quentin Skinner: Politik og historie, Hans Reitzels Forlag, 2009, introduktion af Frank Beck Lassen & Mikkel Thorup, 275 sider, 299,- kr.

Det er glædeligt, at vi nu får adgang til nogle af den engelske idéhistoriker Quentin Skinners væsentligste artikler i en dansk version. Skinners tilgang til det idéhistoriske felt – både praktisk og metodologisk – er i de senere år kommet til at fylde mere og mere i idéhistoriske kredse rundt omkring i verden – herunder i Danmark. Og selvom vi hele tiden har haft adgang til Skinners tekster på et i særdeleshed formfuldendt engelsk, så er jeg sikker på, at den danske oversættelse vil give endnu flere idéhistorisk interesserede og kommende idéhistorikere herhjemme lejlighed til at stifte bekendtskab med Skinners uomgængelige overvejelser.

Men hvad er det, der gør Skinner til et uomgængeligt bekendtskab? Frank Beck Lassen og Mikkel Thorup peger i deres fremragende og grundige introduktion til artikelsamlingen på en række faktorer, som det kunne værd at pege på i denne sammenhæng, og som også viser, at det forskningsprogram, Skinner har søsat for den idéhistoriske forskning, p.t. er et af de mest lovende. Kun tangeret af de forskningsprogrammer, der er blevet søsat i forlængelse af Michel Foucault og den begrebshistoriske